

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
ח"מ סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרית ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת סוטה כ"ז - ל"ג ♦ כלים י"ד, ה' - ט"ו, א'

בס"ד, י' כסלו תשע"ו

גליון מס' 861

השבוע בגליון

- ♦ תקפה ההלכתי של תעודת הזהות
- ♦ מהי ההגדרה "רוב דעות"?
- ♦ שם - ההסטוריה והלקחים
- ♦ קבר יוסף הצדיק
- ♦ מדוע גזרו חרם על שכס ועל יפו?

- ♦ מכונת אמת לפני אלפיים ושמונה מאות שנה
- ♦ גנב שנתפס ונצלב

- ♦ האם יש לטבול כלי פלסטיק?
- ♦ כלים העשויים מנייר
- ♦ בקבוק טינוק בתקופת התלמוד
- ♦ תוכי כעד המכריע לגרש אשה
- ♦ מדוע אין מסתמכים בדיני גיטין וקידושין על מכונת אמת?

דבר העורך

עץ תפוחים

הם כבר כאן. הפירות.

התוצאות הברוכות.

חלפו שנים מאז הוקם השיעור הראשון על ידי מאורות הדף היומי. הילדים של אז הם ההורים של היום, וההורים של אז הם הסבים של היום. רבים מהם נמצאים היכן שהם נמצאים בזכות ההחלטה הנחושה של אבותיהם ואמהותיהם כי ראש המשפחה צריך לקבוע עיתים לתורה.

והוא קבע עיתים לתורה.

והתורה קבעה לה מקום במשפחתם.

בקרב חסידי ויז'ניץ רווח המעשה הבא.

מעשה ביהודי מבית חסידי שנשבה אחר רוח התקופה וביקש לשלוח את בנו למקום שאינו הולם את אורח חייהם של יהודים שומרי תורה ומצוות. אף על פי כן ביקש לקבל 'ברכה' מרבותיו. פנה החסיד לרה"ק בעל "טל חיים" מאטניה, ואך סיפר לו את רצונו הקפיד עליו וגער בו על כוונותיו הבלתי רצויות. הרהר האב לעצמו: אלך אל אחיו של ה"טל חיים", לרה"ק מויז'ניץ בעל "אהבת ישראל" אשר נודע בחיבתו המיוחדת לבריות. נסע היהודי ויז'ניצה ואכן התקבל אצל הרבי בסבר פנים יפות, באהבה ובחיבה בלא כל הבעת תרעומת. להפתעתו הרבי אף הזמינו להצטרף אליו לטיול של בין הערביים.

וייצא הרבי עם האב התועה, טייל עמו בשדרה

דף ל/ב ומר סבר אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל

האם יש לטבול כלי פלסטיק?

בסוגייתנו נחלקו תנאים אם מותר לטמא פירות חולין [שאינם תרומה וכיוצא בזה] בכוונה תחילה. לדעת רבי אליעזר מותר לטמא את הפירות כאשר יש צורך בכך [כגון לגבי הפרשת חלה], אולם חכמים חולקים וסוברים, כי לעולם אין לטמא פירות (רש"י ד"ה מאי לאו ועיין ברמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק ט"ז הלכה ט' שחולק). בתקנתם זו דאגו חכמים ל"פרושים" אשר החמירו על עצמם שלא לאכול ולא לשתות חולין שנטמאו אף על פי שאין בכך כל איסור (רש"י גיטין נג/א ד"ה דאסור).

למעשה אין זה פשוט כלל ועיקר לשמור את דברי המאכל מטומאה, מאחר שהם מצויים בסמוך לבני אדם טמאים, שעלולים לטמא במגע ידם את הכלים ואת המאכלים שבתוכם. משום כך, בתקופה שבה בית המקדש היה קיים הרבו להשתמש בכלים שאינם מקבלים טומאה, כגון כלי אדמה וכלי אבן.

האם יש לדמות כלי פלסטיק לכלי מתכות? כידוע, כלי אוכל שנקנו מנכרי יש להטביל (שולחן ערוך יו"ד סימן ק"ב סעיף א'). נידון ענף קיים בין הפוסקים לגבי כלי פלסטיק, היש צורך להטבילם והאם הם מקבלים טומאה. כדי להבין את צדדי הספק, נבאר תחילה את יסודות דיני הטומאה של כלים.

אמרה תורה כי **כלים שנוגע בהם דבר טמא**, כגון: שרץ או מת - נטמאים, ומאכל או משקה הנמצאים בתוכם נטמאים גם הם. הכלים מסווגים לשלש דרגות (שבת 20א): א. כלים שאינם מקבלים טומאה - כלי אבן וכלי אדמה. ב. כלים המקבלים טומאה מדאורייתא - כלי מתכת, כלי עץ וכלי חרס. ג. כלים המקבלים טומאה מדרבנן - כלי זכוכית (שבת 20א). על כלי הזכוכית גזרו חז"ל טומאה משום שבתכונתם הם דומים לכלי מתכות [הנטמאים מן התורה], זאת מאחר שכפי שאפשר להתיר כלי מתכות שנשברו וליצור מהם כלי חדש, כך גם אפשר להתיר כלי זכוכית שנשברו וליצור מהם כלי חדש (ראב"ד ע"ז עה/ב, ועיין רמב"ם הלכות מקוואות פרק א' הלכה ג' ותוספות שם, הסוברים שסיבת הטומאה של כלי זכוכית היא משום דמיונם לכלי חרס המיוצרים מן החול).

לעומת זאת, לגבי **טבילת כלים שנקנו מנכרי**, כלי מתכות בלבד חייבים בטבילה מן התורה, אך כלי חרס וכלי עץ אינם חייבים בטבילה [אף על פי שלגבי טומאה דינם זהה לכלי מתכות]. אולם, **כלי זכוכית**, פטורים מן התורה מטבילה וחייבים בה מדרבנן בלבד על פי **אותה סברה** שנאמרה בגמרא לגבי טומאה, שדומים הם בתכונתם לכלי מתכות, וכן נפסק להלכה (עיין חכמת אדם כלל ע"ג סעיף א' על פי הגמרא בעבודה זרה עה/ב).

עתה, כאשר נבוא לדון לגבי כלי פלסטיק, אם הם חייבים בטבילה והאם הם מקבלים טומאה, נמצא כי גם הם דומים בתכונתם לכלי מתכות בכך שאם הם נשברים אפשר להתיקם ולייצרם מחדש, ואם כן לכאורה דומים הם לכלי זכוכית החייבים בטבילה מדרבנן (שו"ת מנחת יצחק חלק

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל צבי הרמן** זצ"ל

ב"ר משה זצ"ל

מח"ס א"י ובעיותיה באורם של חז"ל
נלב"ע י"ב בכסלו תשנ"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידינו
הר"ר **יוסף ונעמי וינר** שיחיו-פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **משה אליה פרת** ז"ל
ב"ר שמואל דוד ז"ל נלב"ע י"ב בכסלו

ורעיותו **שרה מרים** ע"ה
ב"ר נח ז"ל נלב"ע י"ז בתמוז

תנצב"ה

הנוצח ע"י בתם וחתנם
דוד ודבי רבינוביץ שיחיו-פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים אהרון ברלינר** ז"ל

ב"ר ישראל יצחק הי"ד

נלב"ע ט"ו בכסלו

תנצב"ה

הנוצח ע"י חתנו ובתו **אבי ומאירה שנור** שיחיו

ג' סימן ע"ו, שו"ת ציץ אליעזר חלק ז' סימן ל"ז). מאידך גיסא, שמא אין לנו להוסיף מעצמנו על גזירות חז"ל אשר גזרו על כלי זכוכית בלבד. כמו כן קיימת סברה נוספת לחלק בין כלי זכוכית לכלי פלסטיק, שכן, כלי זכוכית דומים בחשיבותם לכלי מתכות, לעומת כלי פלסטיק שחשיבותם פחותה (חיידושים וביאורים כלים סימן ב' ס"ק ג'). **להלכה** רוב הפוסקים הכריעו, שכלי פלסטיק אינם מקבלים טומאה וכן אינם חייבים בטבילת כלים כאשר נקנו מגוי, ואף המחמיר לטבלם לא יברך על כך (שו"ת מנחת יצחק שם).

כלים העשויים מנייר: לעומת זאת, לגבי כלים העשויים מנייר או מקרטון קשיח, אין כל ספק כי מאחר שנייר אינו מיוצר על ידי התכה, כפי שמייצרים מתכות, אין כלי הנייר כלולים בתקנת חז"ל על כלי זכוכית (עיין טבילת כלים פרק י"א).

תבניות אלומיניום חד פעמיות: ומה לגבי תבניות אלומיניום חד-פעמיות? הללו הן עשויות מתכת! ובכן, בעל מנחת יצחק (שו"ת, חלק ה' סימן ל"ב אות א) פוסק כי מאחר שנהוג להשתמש בהן פעם אחת בלבד ולהשליכן לאחר מכן, אין צריך להטבילן.

בקבוק תינוק בתקופת התלמוד: הוכחה לדבריו הוא מביא מקרן בהמה. בתקופות קדומות היה השימוש בקרן בהמה נפוץ ביותר. אחד השימושים הידועים לנו מתקופת המשנה והתלמוד היה בתור בקבוק להשקות בו את התינוקות (שבת לה/ב), על ידי שרוקנו את חלל הקרן [כפי שעושים בעת שמייצרים שופר]. כן היו שהשתמשו בקרן הבהמה פעם אחת בלבד ואחר כך זרקוה, והרמב"ם פוסק (הלכות כלים פרק ה' הלכה ז'), כי קרן זו אינה מקבלת טומאה מאחר שאין לה חשיבות של כלי. כך גם דינם של התבניות החד-פעמיות.

על כך מוסיף הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (הובא בקובץ מאסף לתורה ולהוראה ב'), כי אם כוונת בעל הבית להוסיף ולהשתמש בתבנית זו - יש להטבילה.

דף לא/א אפילו שמע מעוף הפורח

תוכי כעד המכריע לגרש אשה

נחלקו תנאים בסוגייתנו מה דינה של אשה שבעלה קנא לה, ועתה הוא שמע שמועה שהיא נסתרה. לדעת רבי יהושע אין הוא צריך לגרשה כל עוד שני עדים לא העידו על כך, אך רבי אליעזר חולק וסובר, כי אין צורך בשני עדים, אלא "אפילו שמע מעוף הפורח - יוציא ויתן כתובה".

את דברי רבי אליעזר מפרש רש"י (ד"ה אפילו) שבאמרו "אפילו שמע מעוף הפורח" כוונתו היא שלעניין זה מקבלים עדות גם מעבד ומשפחה. באופן מעניין מביא הרמב"ם (בפירוש המשניות) את דברי המשנה: "אפילו שמע בצפצוף העוף". התפארת ישראל מביא כי הכוונה ל"פאפאגייא" היינו: תוכי השומע את דיבורי האנשים וחוזר עליהם, ואנו משערים כי את המשפטים הנאמרים על ידו הוא שמע מאדם שעמד בסמוך לו, ועל כן חייב הבעל להוציא את אשתו...

מדוע אין מסתמכים בדיני גיטין וקידושין על מכונת אמת? מאז הומצאה מכונת האמת אירע לא אחת שבפני דייני בית הדין הובעה דרישה לבדוק את הנחקר במכונת אמת כדי לאמת את דבריו. האם בית דין רשאי לכפות בדיקה זו על הנתבע, במטרה לאמת את טענותיו או להכחישן? שאלה זו בולטת במקרה שאחד הטוענים נבדק במכונת אמת מרצונו הטוב, והבדיקה אישרה את טענותיו. משנה חשיבות יש לשאלה זו, כאשר התורה מזקיקה שני עדים, כגון להוצאת ממון או בדיני קידושין וגיטין, הניתן להסתמך על מכונת אמת ולפסוק את הדין על פיה? כדי להבין היטב את הנידון, נקדים הסבר מתומצת על אופן פעולתה של מכונת אמת ("נושאי הפוליגרף מהיבטים שונים").

אופן פעולתה של מכונת אמת: אל זרועותיו ואל אצבעותיו של הנחקר מחברים מכשירים שונים, וחגורה חשמלית נמתחת סביב מותנו. המכשירים מפעילים שלש מחטים הנעות על נייר, ומשרטטות בקווים עולים ויורדים את המתרחש בפנימיותו של הנחקר. כאשר אדם משקר, אפשר להבחין בתופעות שונות, כגון, בליעת רוק והתייבשות בפה, לחץ הדם עולה והנחקר נמנע מלהביט בעיני החוקר. כאשר הוא מסיים את שקריו, נשמעת מפיו אנחת רווחה. במהלך החקירה הוא מזיע ומסמיק. **רוב** בני האדם אינם מסוגלים לשלוט בתופעות אלו. שיעור הצלחת הבדיקה אצל אנשים רגילים נע בין 80% ל-95% של הנחקרים. לדברי המומחים, תוצאות החקירה במכונת אמת אינן מבוססות על התוצאות שמנפיקה המכונה, כי אם גם על **התרשמותו האישית** של החוקר מהתנהגותו הכללית של הנחקר, ועל פי הראיון המקדים שנערך עמו וידיעות רקע המתקבלות אצל החוקר מפי אחרים.

לאור כל האמור לעיל הכריעו הפוסקים (שו"ת ציץ אליעזר חלק ט"ז סימן מ"ז, באר משה חלק ז' סימן ע"ט), כי מאחר שתוצאות הבדיקה אינן מוכחות באופן מוחלט, אלא מהוות אומדנא בלבד, ולא עוד, אלא שכפי הנזכר, התוצאה הסופית נקבעת בשילוב דעתו המנומקת של החוקר, הרי זו אומדנא על אומדנא שאין מכריעים על פיה ואין פוסקים על פיה, כפי שמספרת הגמרא שרבי שמעון בן שטח (שבועות לד/א), ראה אדם שרץ אחר חבירו לחורבה ורץ אחריו רבי שמעון בן שטח וראה בתוך החורבה אדם מפרפר שגופו שותת דם, ובכל זאת לא קבעו את זהות הרוצח, מפני שדבר זה הוא

ולאחר שתיקה קלה אמר: העצים הללו מזכירים לי מאורע מימי ילדותי.

בעודי פעוט למדתי עם חברי הפעוטים בביתו של המלמד, כמנהג הימים ההם. חדשי החורף חלפו וריח האביב נישא באוויר, טומן בחובו את המולת ערב-חג-הפסח שלא פסחה גם על בית המלמד. ימים אחדים לפני פסח הוצאנו אחר כבוד מן הבית יחד עם המלמד, החוצה. עקרת הבית נזקקה לנקותו כהוגן לאחר ששימש כמקום משכנו במהלך השנה. יצאנו, איפוא, ללמוד בגינה סמוכה. המלמד סידרנו כגורן והתאמץ ככל יכלתו לאלפנו בינה וללמדנו לקח, אך ללא הועיל. העולם הקסום שטבלנו בתוכו ערפל את חושי הקשב שלנו ומילותיו היו כלא היו. עינינו זינקו מהכא להתם ומהתם להכא.

יוונח המלמד כי אינו עושה מלאכתו רמיה, אלא אינו עושה מלאכתו כלל, לפי שהדבר אינו אפשרי, ולפיכך החליט לנסות לשוחח עמנו על האילנות ועל הצומח כדי ללמדנו מנפלאות הבריאה. המלמד חיך את כף ידו על גזע עץ ושאל: היודעים אתם איזה עץ זה? כיצד נדע? ובכן, אם עליו ירוקים כהים וגזעו רחב וענפיו... הרי לכם סימן שזה הוא עץ ה... כך עבר המלמד מגידול קרקע אחד למשנהו ויעברו דבריו ליד אפרכסותנו הבלתי ממושטעות, ולתוכן לא נכנסו.

עוד היהודי תמה לשם מה מספר לו הרבי מויז'ניץ סיפורי מעשיות מתקופתו כזאטוט, נעמד הרבי לפתע, אחז בידיו של מלווהו ובקול נרגש אמר לו: היודע אתה מתי צריך סימנים כדי לעמוד על טיבם של העצים ועל מהותם? - עד שהם מוציאים פירות! כשהעצים כבר מוציאים פירות אין צורך בסימנים כדי לדעת מה הם! עץ המוציא תפוחים - עץ תפוחים הוא! שקדים - שקדים! יהודי הזוכה לגדל גידולים נאים לה ולתורתו - הרי הוא...

רעדו ידיו של הרבי, ותרעד נשמת האב, ויתנער מחזיונותיו, וישנה את דרכיו, ויזכה לגידולים נאים בכרם בית ישראל.

★ ★ ★

קובעי עיתים לתורה מלבד שמטיבים עם נשמתם בלימוד התורה, זוכים גם לגדל דורות ישרים מבורכים, הגדלים על מבועי התורה. **יהי** רצון שלא תמוש התורה מפינו, מפי זרענו ומפי זרע זרענו עד עולם.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לב/ב נתנו עיניהם לומר שירה

גדולים מאופנים

מפרש בעל מעשה רוקח:

בחולין (צא) נאמר שישראל אומרים שם ה' אחרי שתי תיבות בלבד ואילו המלאכים רק אחר שלש. בגמרא שם נאמר שהאופנים אף הם אומרים אחר שתי תיבות. והנה בשירת הים אמרו ישראל אשירה לה, והזכירו שם ה' אחר תיבה אחת. מדוע? מפני שכשנתנו עיניהם לומר שירה בחנו מהי דרגתם. וכיון שראו את השכינה עצמה, מה שלא זכו גם האופנים, הבינו שהם גדולים מהם ואמרו שירה בהזכרת שם ה' אחר תיבה אחת בלבד...

דף לב/א כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפיו

ראיה ולא אמונה

עומק העניין הוא שהאמונה עד אותה שעה באה במסורת, אמונה ולא ראיה. בשעה שנגלה הקב"ה אליהם לא הוצרכו ליניקה מדור קודם ולחיק ההורים, אלא הם עצמם ראו הכל בראיה ברורה (דרשות רבי יוסף נחמיה).

דף לב/ב אדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם

פחד מהמתרימים

רבי אליהו חיים מייזל מלודז' פנה אל אחד מעשרי עירו וביקש להתרימו לצדקה. הלה החל מתאר בפרוטרוט את מצבו הקשה ואת חוסר יכולתו

עדיין בגדר אומדנא. ודאי, איפוא, שאין לסמוך על מכוונת אמת שעובדת על פי אומדנא, ואין אפשרות לפסוק על פיה הלכה בדיני ממונות, גיטין וקידושין.

מכוונת אמת לפני אלפיים ושמונה מאות שנה: בדבריו מוסיף בעל ציץ אליעזר, כי מי לנו גדול משלמה המלך, החכם מכל אדם, שרצה לפסוק בדיני ממונות שלא על פי עדים (ראש השנה כא/ב), וכפי שמובא בזוהר הקדוש (פרשת יתרו דף עח/א): "כל מאן דקריב לכורסייה וכל מאן דמקרב בשקרא משכשכא הוא דיוקנא והוה ידע שלמה מלכא דבשקרא קאתי" שבחכמתו הרבה שלמה המלך התקין בכסאו מנגנון מיוחד, לבדיקת מהימנות הבאים לפניו לדין, ואם אחד מהם שיקר היו גלגלי הכסא מתחילים לנוע ומפעילים את החיות שהיו קבועות בכסא, וכך ידע שלמה שהוא אינו דובר אמת. אף על פי כן אומרת הגמרא (שם), כי יצאה בת קול ואמרה לו שאין לו להכריע על פי כסא מלכותו, אלא על פי שנים עדים יקום דבר.

דף לא/ב כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות

גנב שנתפס ונצלב

כידוע (יומא פג/א), שתי כתות עדים הבאות להעיד בנושא מסויים והן מכחישות זו את זו, אין מקבלין את הכתות לעדות, גם אם אחת מהן מונה שני עדים ורעותה מונה מאה עדים. הגמרא בסוגייתנו מבארת, כי שונה הוא הדין במקומות בהם קבעה התורה שאפשר להסתמך על עד אחד בלבד [כגון להתייר עגונה], שאף אינו צריך להיות אדם כשר לעדות [כגון, אשה וקרובים], שבמקרה שבאים לפנינו עדים פסולים שעדותם סותרת, אנו מאמינים לכת המונה מספר עדים גדול יותר. האדמו"ר מסוכטשוב בעל אבני נזר זצ"ל (שו"ת, אבן העזר סימן נ"ז) מבאר, כי עדותו של אדם פסול אינה נחשבת עדות, אלא מאחר שמסתבר כדבריו, אנו פוסקים על פיו. זהו הטעם לנאמר בסוגייתנו שבעדים פסולים הולכים אחר "רוב דעות", כי מאחר שהם הרוב מסתבר שהם צודקים יותר בדבריהם. לפי זה מכריע האבני נזר, כי כאשר ישנה סתירה בין שטר שנכתב בערכאות, לבין עד אחד, נכריע כפי השטר שהוציאו הערכאות, משום שנאמנותם נובעת מכח "חזקה" כדברי הגמרא (גיטין י"ב) שהערכאות אינם מוציאים דברי שקר מתחת ידם שכן הם רוצים לשמור על נאמנותם כלפי הציבור. ממילא מאחר שלשטר אנו מאמינים משום "חזקה" ולעד אחד אנו מאמינים בגלל ההסתברות, יש לסמוך על הערכאות.

תקפה ההלכתי של תעודת הזהות: יהודי מלונדון אימץ בת. לאחר שנים מספר ביקש המאמץ לברר את זהותה המדוייקת של הילדה, ובעקבות כך הוא נקלע לתסבוכת הלכתית. שכן, בתעודת הזהות של הילדה נרשם שאמה היא פלונית אלמונית, אך אחד מנכבדי הקהילה טען, שהיא אינה בתה של האשה הרשומה בתעודת הזהות, כי אם בתה של אשה אחרת. יש לדון אם ההלכה היהודית מתירה להאמין לפרטים הרשומים בתעודת הזהות, אף על פי שהם נכתבו על ידי פקיד נכרי או על ידי יהודי הפסול לעדות.

הגאון רבי יצחק וייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ה' סימן ע') שנדרש לדון בדבר, קובע בראשית דבריו, על פי דברי האבני נזר הנזכרים, כי למסמך ממשלתי יש נאמנות ותוקף אף יותר מאשר לעדותו של אדם פסול, ולפיכך, אין לחשוש שהפקיד אשר רשם את הפרטים בתעודה לא דייק ברישומים, ועל כן לכאורה יש לדחות את עדותו של העד ולקבוע את זהות אמה על פי תעודת הזהות. אלא שבמקרה זה הכריע המנחת יצחק כי אף על פי שהפקיד הרושם את תעודת הזהות אינו חשוד לשקר, אך מאחר שבמקרים חריגים ישנם הורים שמסיבות שונות מוסרים פרטים שאינם מדוייקים, אין להסתמך על הכתוב בתעודת הזהות, ויש להאמין לעד.

מהי ההגדרה "רוב דעות"? על פי דברי גמרתנו האומרת שאם עדים באו להעיד על אותו נושא, אך הם חולקים זה על דברי זה - הלך אחר רוב דעות, דן בנו של הנודע ביהודה (שו"ת נודע ביהודה אהע"ז תנינא סימן נ"ז) בשאלה מעניינת: מעשה שבאו איש ואשה ואמרו ששמעו מאנשים רבים שפלוני נצלב לאחר שנתפס כגנב, אך לא ראו שהוא מת [ואם כן אין אפשרות להתיר את האשה]. לעומתם, באו חמשה אנשים והעידו, שגם הם שמעו מאנשים רבים שהוא מת על מיטת חוליו. לכאורה, לפנינו שני עדים מול חמישה עדים ויש לקבל את דעת הרוב ששמע מרבים שהוא מת. ברם, מאחר שבני שתי כתות העדים אומרים ששמעו את העדות מאנשים רבים, יתכן כי במקרה זה שתי הכיתות שוות ולא נקבלן לעדות, שהרי שתיהן שמעו מרבים?

בנו של הנודע ביהודה מכריע, כי מאחר שהולכים אחר "רוב דעות", אין שומעים אלא את עדות הרוב, שלפיו אותו אדם מת מוות רגיל וסופי, ועל כן התיר לעגונה להנשא [עיי"ש עוד שביאר דבריו].

דף לב/א ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון בצד שכם

שכם - ההסטוריה והלקחים

המשנה בסוגייתנו אומרת, שהקב"ה ציווה את בני ישראל, כי ביום כניסתם לארץ ישראל יבנו בשכם מזבח, ולאחר מכן יעמדו על הר גריזים ועל הר עיבל כדי לומר את הברכות ואת הקללות

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

המוזכרות בתורה (דברים כז/ב), ועם סיומן יחזרו לפרק את אבני המזבח שבנו בשכם, יטלו אותם למחנה ישראל אשר בגלגל ויקימו את המזבח מחדש. על מקום הקמת המזבח בשכם, כותב החתם סופר (על התורה פרשת ויחי) כי הוא המקום שיעקב אבינו קנה במאה קשיטה למטרה זו.

קבר יוסף הצדיק: היו אף מחכמי ישראל שייחסו את מקום קבורתו של יוסף הצדיק למקום בו עמד המזבח, כפי שמעיד הכפתור ופרח (פרק י"א): "ואל זה השדה שבו יוסף עליו השלום... מנעתי רגלי מלהכנס שם... וזה מפני הקדושה, שהרי היה שם מזבח".

דברי ימיה של העיר שכם שזורים בקורות עמינו מימי קדם, וכפי שכתב רש"י (בראשית לז/יד) ש"מקום זה מועד לפורענות". בעיר זו עינו את דינה; שבטי י-ה מכרו בה את יוסף; בה נחלקה מלכות בית דוד וכתוצאה מכך מלכו בשכם ובשומרון מלכי ישראל שהחטיאו בעבודה זרה את ישראל, ומחמת כן גלינו מארצנו ונחרב הבית. הגאון רבי חיים פלאג'י (תנופה חיים על דברי הימים ב' י' א'; הובא בחלקו בשו"ת יין הטוב או"ח) סוקר באריכות את קורות העיר וכותב, כי על העיר שכם יש רושם של חטא ולכן לא זכתה שיהודים יישבו בה. הוא אף מעיד על תלמיד חכם מסויים שניסה לייסד בשכם ישוב יהודי ואף בנה בה בית כנסת וישיבה, אך באמצע תנופת העשייה לפתע נפטר המייסד ותכניתו נגנזה. הגר"ח פלאג'י מסיים, כי דבר זה הוא מהנסתרות לה' אלוקינו.

הגר"צ שלעז [מתלמידי ישיבת וואלאזין לפני כ- 160 שנה] מתייחס לכך בספרו (נפלאות מתורת ה' פ' ג', נ"ד) ואומר, כי על פי זה ניתן להבין מדוע הברכות והקללות ניתנו על הר גריזים ועל הר עיבל הסובבים את שכם, משום שידע הקב"ה שבמקום זה עלולים בני ישראל לחטוא ולהענש, ועל כן דווקא במקום זה הקדים תרופה למכה, להזכיר להם את עונשו של העובר על דברי התורה.

מדוע גזרו חרם על שכם ועל יפו? מדברי הגר"ח פלאג'י (שם) אנו למדים, כי גדולי ישראל, ובראשם רבי יוסף קארו מחבר שולחן ערוך, גזרו בחרם על העיר שכם שאין לגור בה מגורים של קבע. אולם, כתב בעל ציץ אליעזר (חלק י' סימן א' אות ע"ז), כי ככל הנראה החרם הוטל לשעתו בלבד כדי שלא יתדלדל הישוב היהודי במקומות אחרים. הגר"א ולדנברג זצ"ל גם מוסיף וכותב, כי מאותה סיבה, בזמנו נגזר חרם גם על העיר יפו שלא יתגוררו בה יהודים, כדי שהיישוב בירושלים ישאר על כנו, ולאחר מכן כאשר התבסס הישוב היהודי בירושלים, התירו את החרם (שו"ת שאלת שלמה חלק ב' סימן נ"ג) ומינו רב ראשי לעיר יפו.

להפריש מאום למטרות אלו. אחר זמן מה עלה הלה לגדולה והתעשר מאד. כאשר פנה אליו עתה רבי אליהו חיים ושאלו למצבו הפטיר בשפה רפה: ככה... אמר לו רבי אליהו חיים: עתה נתחוויר לי דברי הגמרא שאדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם. מהו השבח בוידוי מעשר ומהי הגנות בביכורים? אין הכוונה אלא שאת מצבו הטוב אומר בקול נמוך ואת מצבו הרע בקול רם. בביכורים הינו מביא סל קטן ומראהו כמראה מסכן - אין הוא חושש להסתיר זאת. במעשר הוא מביא עשירית והרי הוא חושש לחשוף בכך את היקף הכנסותיו שמא רבה של לודי יבוא ויבקש ממנו צדקה... (אמרות חכמה).

עילוי נשמת

הר"ר **משה לוי** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשל"ב
ומרת **שרה לוי** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תשנ"ה
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר **יששכר דב פרנקל** ז"ל
ב"ר אברהם מנחם ז"ל
נלב"ע י' מר-חשוון תשע"ו
במלאות השלושים
תנצב"ה
הונצח ע"י בניו ובנותיו שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

